

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 vtrum patientia sit virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

mentis * relative dñr. Vnde cum dñr, quod parificus intēdit aliquid parū facere, intelligendū est in comparatione ad genus operis qđ facit: in quo qđē paruum & magnum pōt attendi dupl'r. Vno modo, ex parte operis sciendi: alio modo, ex parte sumptus. Magnificus ergo principat' intēdit magnitudinem operis, secundo intēdit magnitudinem sumptus, quam nō vitat, ut faciat magnū opus. Vñ & Phil. dicit in 4. Eth. * qđ magnificus ab aequali sumptu opus facit magis magnificū. Parificus autē cōuertio, principat' qđē intēdit paruitatē sumptus. Vnde & Phil. dicit in 4. Eth. * qđ intēdit quāsi minimum consumit: ex consequenti autē intēdit paruitatē operis, quā. Inon recusat, dummodo paruum sumptum faciat. Vnde Phil. dicit in 2. Eth. * quod parificus maxima cōsumēs in paruo. qđ nō vult expendere, bonū pdit. f. magnifici operis. Sic ergo patet qđ parificus deficit à p. portione, qđ debet esse f'm rōnem inter sumptus, & opus. Defectus autem ab eo quod est secundum rationem, causat rationem vitij. Vnde manifestū est, quod parificencia vitium est.

AD PRIMVM ergo dicendū, qđ virtus moderat' parua f'm regulā rōnis, à qua deficit parificus, vt dictum est. * Non enim dñr parificus qđ parua moderat', sed qui in moderādo magna, vel parua, deficit à regula rationis: & ideo habet vitij rationem.

AD SECVNDVM dicendum, quod sicut Phil. dicit in 2. Rhet. * Timor facit consiliarios: & ideo parificus diligenter ratiocināsi intēdit, quia inordinate timet bonorum suorum cōsumptionem, & in minimis. Vnde hoc non est laudabile, sed vitiosum & vituperabile: quia non dirigit affectum suum secundum rationem, sed potius rationis vitium applicat ad inordinationem sui affectus.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut magnificus cōuenit cum liberali in hoc, qđ p'p'te & delectabiliter pecunias emittit: ita ē parificus conuenit cū liberali, siue auarō in hoc, qđ cū tristitia, & tarditate expensas facit. Differt autē in hoc, quod illiberalitas attenditur circa cōsumptus: parificencia autē circa magnos sumptus, quos difficili' est facere. & ideo minus vitium est parificencia, qđ illiberalitas. Vnde Phil. dicit in 4. Ethico. * quod quamuis parificencia & vitium oppositum sint malitia, non tamen opprobria inferunt, quia nec sunt nocua proximo, nec sunt ualde turpes.

ARTICVLVS II.

Vtrum parificencie aliquid vitium opponatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Vñ quod parificencia nullum vitium opponatur. Paruo. n. opponitur magnum: sed magnificencia nō est vitij, sed virtus. ergo parificencia nō opponitur vitij. ¶ 2. Pret. Cū parificencia sit vitium ex defectu, ut dictum est, * ut qđ si aliquid vitium esset parificencia oppositū, qđ cōsisteret solū in superabūdati cōsumptione: sed illi qui cōsumunt multa, ubi pauca oporteret cōsumere, ut dicit in 4. Ethico. * & sic habent aliquid de parificencia. non ergo est aliquid vitium parificencie oppositum. ¶ 3. Pret. Moralia sortitur sp'cie ex fine, ut dictum est: sed illi qui superflue cōsumunt, hoc faciunt causa ostentationis diuitiarum, ut dñr in 4. Ethic. † hoc autem pertinet ad inanem gloriam, quę opponitur magnanimitati, ut dictum est. * ergo nul-

Alum vitium parificencie opponitur.

SED CONTRA est autoritas Philo. qui in 2. & 4. Ethico. † ponit magnificentiam medium duorum oppositorum vitiorum.

RESPON. Dicendū, qđ paruo opponit' magnū. Paruum autē & magnum relative dicuntur, vt dictum est. * Sicut autē contingit sumptū esse parū per cōparationem ad opus, ita ē contingit sumptū esse magnū in cōparatione ad opus, ut. f. excedat proportionē, quę esse debet sumptus ad opus f'm regulam rōnis. Vnde manifestū est qđ vitio parificencie, qua aliquis deficit à debita proportione expensarum ad opus, intendens minus expendere qđ dignitas operis requirat, opponitur vitium quo aliquis dictā proportionem excedit, vt. f. plus expendat, qđ sit operi proportionatum: & hoc vitij Græce quidem dñr banauia à furno dicta, quia videlicet ad modum ignis qui est in furno oia cōsumit. Vel dñr apyrocalia. i. sine bono igne, quia ad modum ignis oia cōsumit non propter bonum. Vñ latine hoc vitij potest nominari consumptio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod magnificencia dicitur esse ex eo quod facit magnū opus: non autem ex eo quod in sumptu excedat proportionem operis. Hoc enim pertinet ad vitium, quod opponitur parificencie.

AD SECVNDVM dicendum, qđ idē vitium cōtrariatur virtuti, qđ est in medio, & cōtrario uitio. Sic ergo vitij consumptionis opponit' parificencie in eo, qđ excedit in sumptu operis dignitatē, expendens multa, vbi pauca oporteret expēdere. Opponitur autē magnificencie ex parte operis magni qđ p'cipue intēdit magnificus, inquantū. f. vbi oportet multa expendere, nihil, aut paruum expendit.

AD TERTIVM dicendum, qđ consumptor ex ipso specie actus opponit' parifico, inquantū transcendit regulā rōnis, à qua parificus deficit. Nihil tñ prohibet, quin ad hoc ad finē alterius vitij ordinet, puta, inanis glorię, vel cuiuscumque alterius.

QVÆSTIO CXXXVI.

Super Quæstione 136. Articulus primus.

De Patientia, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de patientia. ET CIRCA hoc queruntur quinque.

- ¶ Primo, Vtrum patientia sit virtus.
- ¶ Secundo, Vtrum sit maxima virtutum.
- ¶ Tercio, Vtrum possit haberi sine gratia.
- ¶ Quarto, Vtrum sit pars fortitudinis.
- ¶ Quinto, Vtrum sit idem cū longanimitate.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum patientia sit virtus.

AD PRIMVM sic procedit. Vñ qđ patientia non sit virtus. Virtutes. n. p'fectissime sunt in patria, vt Auguf. dicit in 4. de Trin. * sed ibi non est patientia, quia nulla sunt ibi mala toleranda. Secunda Secunda S. Thomę.

INAR. 1. q. 136. duobus occurrunt Martini in eodem tractatu in q. 1. de patientia contra rationem literę in corpore huius articuli, dicentis, quod hæc ratio intellecta vt iacet, nimis perplexa est. Quod enim primo concludit, videtur falsum, & consequentia multum obscura. Arguit enim sic. Inter alias passiones tristitia impedit bonum rationis. ergo necessaria est virtus, qua bonum rationis cōseruetur contra tristitiam. Contra. Tum primo, quia voluntas sine virtutis habitu hoc potest. ergo. Antecedens probatur, quia alias nūquam posset exire in primum actū. Tum secundo, quia dicitur qđ omnis virtus

Li. 3. c. 7. & Li. 4. c. 2. t. 5.

Ar. preced.

Cautio

Super Quæstione 136. Articulus primus.

Infra art. 5. cor. & infra. 138. co.

Li. 14. de tri. c. 9. o. 3.

SS 2 tus

tus conferat bonum rōnis contra tristitias, & sic per hoc me-
dium non probatur q̄ ultra alias virtutes sit necessaria patien-
tia. Tertiō deficit, quia non assignat nisi vnā passionē quam
moderetur. s̄ tristitiam: & tamen oīs virtus moralis est media
inter duas passiones, aut saltem dupliciter circa eandē passio-
nem sicut mansuetudo est medietas inter excessum & de-
fectum irae. Quartō, quia oīs virtus pugnat contra tristitiā
impedientem bonū rōnis directiuae suae, vt patet de perseue-
rantia. Quintō, quia s̄m sanctos patētia est vtilis ad tollēdā
insensibilitatē, & inducendam tristitiā, vbi nulla esset ex ma-
lis sequentia tristitia, sicut de factō Christus suscepit tri-
stitiā. Tristis, inq̄, est anima mea. Vnde patētia non solum
est cohibitiua tristitiāe excedentis, sed excitatiua tristitię
scientis: quod patet ex mansuetudine respectu irae, que vtrū-
que sicut, & ex hoc q̄ oīs virtus moralis est media inter duo
extrema vitia, & ex autoritate Greg. in

1. 2. q. 70. ar.
3. ad 3. pre-
cipue.

Capit. 1. in
prin. 10. 4.

Q. 113. ar. 1.

Capit. 7. in
prin. 10. 4.

da, s̄m illud Isā. 49. & Apoc. 21.
Non esurient, neque sitient, &
nō percutiet eos gladius, neq; Sol.
ergo patētia non est virtus.

¶ 2. Præ. Nulla virtus in malis
pōt inueniri, q̄a virtus est q̄ bo-
nū facit habentē: sed patētia
quāq; in malis hoīb. inuenitur,
sicut patet in auaris, q̄ multa
mala patienter tolerant, ut pecu-
nias cōgregent, s̄m illud Eccl. 5.
Cunctis diebus uitae suae come-
dit in tenebris, & in curis mul-
tis, & in arumna atq; tristitia.
ergo patētia non est virtus.

¶ 3. Præ. Fructus à virtutibus
differunt, ut supra habitū est: s̄
sed patētia ponitur inter fru-
ctus, ut patet ad Galat. 5. ergo pa-
tētia non est virtus.

SED CONTRA est, qd̄ Aug. di-
cit i lib. de patētia. * Virtus ani-
mi q̄ patētia dī, tā magnū Dei
donū est, vt ēt ipsius, qui nobis
eā largitur, patētia predicetur.

RESPON. Dicēdū, q̄ sicut
dictū est supra, * virtutes mora-
les ordinant ad bonū in quātū
cōseruat bonū rōnis cōtra pas-
sionē. Inter alias aut passio-
nes tristitia efficacis est ad ipe-
diendū bonū rōnis, s̄m illud
2. ad Cor. 7. Seculi tristitia mor-
tē operat. & Eccl. 30. Multos oc-
cidit tristitia, & nō est utilitas i
illa. Vnde necesse est hīc aliqua
virtutē, p̄ quā bonū rōnis con-
seruet cōtra tristitiā, ne s̄o tri-
stitiā succūbar: hoc aut facit pa-
tētia. Vñ Aug. dicit in lib. de pa-
tētia, q̄ patētia hoīs est, qua
mala a quo aīo toleramus, i. si-
ne p̄turbatione tristitię, ne aīo
iniquo bona deseramus, p̄ que
ad meliora pueniamus. Vñ ma-

lare bonum rōnis. Ita autem virtus
ordine ad bonum rōnis ab soluit, vel
vt in nullo mens a bono auerteret, sed
tiam quantumque, præcipue t̄ p̄
Demum cum virtus ita ponatur principie

nifestū est patētia esse virtutē.
AD PRIMUM ergo dicēdū
q̄ virtutes morales nō reman-
nēt s̄m eūdē actū in patria, que
habent in via. s̄ p̄ cōparationē
ad bona p̄sentis uitae, q̄ non re-
manebunt in patria, sed p̄ cōp̄-
rationē ad finē, qui erit i patria.
Sicut iustitia non erit in patria
circa emptiones & uēditiones,
& alia que p̄tinent ad p̄sentem
uitā, sed in hoc qd̄ est subditū
esse Deo. S̄m actus patientie in
patria non erit in iustitiam
aliqua, sed in fruitionē bonorū
in quo puenire uolebamur pa-
tendo. Vnde Aug. dicit in 14.
de ciu. Dei, * quōd in patria nō
erit ipsa patētia, qua necesse
ria non est, nisi ubi toleranda
sunt mala: sed eternum erit id
quo per patētiā peruenitur.

AD SECVNDVM dicēdū, q̄
sicut Aug. dicit in lib. de patē-
tia, * patiens p̄prie dīr, q̄ ma-
lunt mala non cōmittendo. s̄
re, q̄ non ferendo cōmittere
illis aut, qui mala sustinent
mala faciāt nec mirāda, nec la-
dāda est patētia, q̄ nulla ē, sed
mirāda duritia, negāda patētia.

AD TERTIVM dicēdū, q̄
sicut supra dictū est, s̄ fructus
sui rōne importat quādā dele-
ctationē. Sunt aut operationes
virtutū delectabiles i se ipsis,
ut dīr in 1. Eth. Cōsuetudo est aut
ut noīe virtutis ē virtutis actus
significet, & ideo patētia
tum ad habitū ponitur virtutis
quantū aut ad delectationem
quam habet in actu, ponit
ctus. Et præcipue quantum ad
hoc, q̄ per patientiam animus
p̄seruatur, ne obrutur tristitia

secundum, dicit quod virtus moralis
do in ea medium rationis, sequitur
eos omnino tristitiam ab animo
cum tristari de malo sit secundum
nature, respectu talis obiecti appropria-
tur vitiosum, scilicet & plus tristitia
tristari quam oportet. Nulla
iustitia, cognita nature, noīr de se
est circa tristitiam, sicut in
dio duarum malitiarum, vt alia
ca passiones.

¶ Et ex his patet, quod quīta obiectio
nam authoris.
¶ In eodem 1. artic. in responsione ad
currit ex Martino ibidem reprehendit
hanc in hoc, quod ponit patientiam
ratione istius actus, qui est fructus
tiam peruenire uolebamur, & dicit
vocabulo patientie, ita quod est
cere album nigrum, aut caldum frigidum
dum aliquos se comparatur in

in illum actum eo modo quo virtuosus
exercet.

¶ Non enim ponitur iustitia virtus vt voluntas possit velle
iustum, sed vt possit eo modo quo iusti velle iusta. &
simile est de alijs virtutibus. Et ideo oportet poni patientiam
contra tristitias, vt homo se habeat in tristitijs virtuosē, quod
sine virtute moderatiua tristitiarum fieri nequit. Si namque
indomita essent, licet homo possent, non tamen possent, vt pa-
tientes soliti sunt, rectitudinem in aduersis seruare.

¶ Ad secundam vero obiectionem, que coincidit cum quar-
ta, & multum habet apparentiæ, adeo quod videtur sufficien-
ter respondere rationi literę, quoniam qualibet virtus sicut
moderatur timorem contrariorum suorum, ita & tristitiam
eorundem. Liberalitas siquidem moderatur timorem amil-
sionis pecuniarum, & tristitiam amillarum. Similiter tem-
perantia moderatur timores & tristitias contrarias delectā-
bilibus secundum tactum, & sic de alijs. Verumamen
respondetur cum auctore, quod quia nulla alia virtus est di-
recte moderatiua tristitię, & tristitia est passio valde im-
peditiua boni rationis, ideo conueniens est ponere vnā
virtutem circa tristitiam directē. Rursus singula virtutes sunt
circa singulas tristitias oppositas in ordine ad quoddā particu-

aurum & summa delectatio, non. Et hic multa inculcat. Inquit secundo, qd exemplum de iustitia quod remanet in patria non respectu empionum &c. sed quo ad hoc, quod esse subditum Deo, non valet: qm est una species iustitiae, cuius actus est esse subditum Deo. Nulla autem est patientia, cuius actus sit illa fruitio, q est i patria.

ARTICVLVS III. Vtrum patientia sit potissima virtutum.

AD SECUNDVM sic procedi tur. Vt q patientia sit potissima virtutu. Id enim quod est perfectum, est potissimum in vnoquoque genere: sed patientia habet opus perfectum, vt dicitur Iacobi i. ergo patientia est potissima virtutum.

Prat. Oes virtutes ad bonu aia ordinantur: sed hoc seipue vt pertinet ad patientiam. df enim Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. ergo patientia est maxima virtutu.

Prat. Illud quod est conferuatum, & causa aliorum; vt

Quarum dubium est rursus de iustitia, quod dicitur patientia est perfectior quam iustitia, que est ad proximum. Probatur. Melius est esse patientem, & carere iustitia, quam esse iustum, & carere patientia. ergo. Probatur assumptu: quia patiens no iustus, est dispositus ad iustitiam, ad mansuetudine, & oem honesta coactione. Qui vero est iustus & non patiens, no est dispositus ad patientiam, cum iusti iusti sint in aduersis impatientissimi. Secundo, q iustus non patiens non est dispositus ad illam virtute secundum gradum perfectioritatis, nisi primo inclinetur ad actum patientiae: sed patiens sine iustitia est dispositus ad omnem virtute em gradum perfectioritatis. igitur.

Quoniam dubium est in responsione ad primum circa gloriosius. Patientia opus perfectum habet, no simpliciter, sed i aduersorum toleratione. Dupliciter siquidem hoc impugnat.

Primò, Ordine passionum in litera ex aduersis, s. primo tristitia, inde ira, inde odium, inde iustitia, seu iniustum nocumentum. Nam cum ira sit appetitus vindictae, ac per hoc iniusti nocumentum, ira sine quocunque medio fertur in iniustum nocumentum. Secundo, ex hac solutione probatur excellentia patientiae. Multo difficilius est recte se habere circa aduersa in tota vita humana, quam circa prospera: sed in aduersis tolerandis patientia est perfectior, vt ipse Th. dicit. ergo. Probatur maior, tum quia aduersa multo frequentius contingunt quam prospera, qm & in ipsis prosperis multa aduersa committuntur. Minor probatur tum ex ipso Thoma: tum quia habita patientia ex aduersis nec ira, nec odium, nec iniustum nocumentum facit: habita vero iustitia, adhuc hie odium, ira, & tristitia. Habita quoque charitate, quantum est ex parte habitus, adhuc hie ira, & tristitia. Habita etiam mansuetudine, adhuc habetur tristitia. Et confirmatur: quia quicquid habet optimam perfectum, ita vt habens ipsum in nullo deficiat, est perfectissimum simpliciter: sed patientia est huius, vt patet auctoritate Iacobi. ergo.

Sextum dubium est in responsione ad 4m circa gl. illius, in patientia vestra possidebitis, quod. f. intelligitur per remouendum aduersitatum inquietantium possessionem anime. Possessio, m. importat quietum dominium. Contra, inquit Martinus, hanc solutionem arguitur similiter vt prius. Si aliqua virtus, et circa prospera, est perfectior patientia, sequitur q per patientiam non possidemus animas nostras. Probatur, quia carens virtute perfectiore non habet quietum dominium supra animam suam. Nulla ergo virtus est perfectior patientia.

Septimū dubium est in responsione ad tertium circa gl. illius dicit Greg. Patientia est radix, & custos omnium virtutum, non directe causando & promotendo, sed solum remouedo prohibens. Contra, inquit Martinus ibidem, velle q aliquis habeat patientiam perfectam, & notitiam agendorum, & careat omnia alia virtute. Tunc sic, talis recte ager in materia, cuius virtute non habet. ergo. Assumptum probatur, quia no peccabit in materia iustitiae, nisi aut odio, aut amore, aut aliqua simili passione: sed in huiusmodi semper interuenit non iustitiae aliquid malum vel in se, vel in alio. ergo. Et tandem dicit, q hoc i. respectu omnium aliarum virtutum a se habere radicaliter vel remouedo prohibens, vel effectiue causando, nulli alteri virtuti morali conuenit, & ideo patientia est ceteris virtutibus ad vitam humanam transigendam accommodatior. Multa quoque asserta ad probandum excellentiam patientiae, que omitto, quoniam ex hac elucidatione omnia clara reddi puto.

Ad primum dubium df, q salum est antecedens assumptu ab arguente. Eodem siquidem modo respondendum est hic, sicut superius in sum est de fortitudine in principio tractatus huius. Vnde ad primam, secundam, & tertiam probationes illius dicitur, quod patientia per se primo moderatur tristitia in concupiscibili, & mediant e hac moderatione constituit acquanmen, inclinat ad bonum, & firmat in bono. Arguens enim Secunda Secundae S. Thomae. SS 3 debere:

Hom. 85. in euang; non tenet. ante mecum.

Greg. libr. 22. c. 1. Aug. c. 15. & 22. fo. 1.

Li. 2. c. 6. circa principia.

Super Questionis 136. Articulum secundum.

Nat. et infirmum q. multa occurrunt ex Martino dubia in q. 4. Primum est de comparatione iustitiae ad patientiam. contra hoc: quod ideo iustitia est perfectior patientia, quia iustitia constituit hominem in bono: patientia autem terat eorum contra impedienda boni. Arguitur sic. Patientia non tm impedit ea que a bono retrahunt, sed etiam constituit animum i bono principaliter, propterea, & per se, ergo. Antecedens probatur. Primò, quia patientia constituit hominem in equanimitate, que est bonum magnum. Secundo, quia patientia inclinat hominem ad sequelam recte rationis: hoc autem est bonum. ergo. Tertio, quia huiusmodi virtutes firmant animum in bono: propter quod subimus pericula, sustinemus tristitia &c.

Quaro arguitur, quod illa propositio, Omnis virtus constituit animum in bono, excellentior est virtutibus tollentibus impedienda boni, non est vniuersaliter vera, tum quia tollere impedienda magnorum bonorum est multo melius quam constituit in paruis bonis: tum quia fortitudo excellit affabilitatem, eutrapeliam, & veritatem, que tamen constitunt animum in bono communicationis humane: & similiter potest argui de mansuetudine respectu eandem.

Secundum dubiu est de comparatione fortitudinis ad patientiam, q non ideo fortitudo est excellentior patientia, quia tollit maiora impedienda. f. pericula mortis: quia patientia firmat animum contra pericula mortis cum incumbunt. Quod probatur dupliciter. Primò, quia pericula mortis sunt iter ad aduersa. Secundo, quia hoc dicit expresse Thomas in art. 4. q. de patientia. & hoc supposito, multiplicat tot & tanta Martinus, que taceo: quia salum hoc supponit.

Tertium dubium est de comparatione temperantiae ad patientiam, quod. f. temperantia est fortior patientia. Probatur. Secundum Arist. difficilius est pugnare contra tristitias, quam contra delectationes: sed patientia contra tristitias, temperantia contra delectationes pugnat. ergo. Antecedens probatur, quia cruciatus, & comminationes & car: plus retrahunt a bono opere, quam delectationes & promissiones. Et confirmatur, quia omnium vulgata vox ac tenentia est, quod timor malorum in constantem virum cadens excutit ab implectione preceptorum. Concupiscentia autem, aut delectatio carnalis & ciborum &c. non excutit. Plus sunt igitur retrahunt a bono mala constantia, quam bona delectantia, cuius contrarium dicit hic Th. volens quod delectationes talis plus retrahunt a bono, quam tristitia aduersorum, que est patientia.